

De onmisbare rol van de gerechtelijk deskundige

Arbeidsdeskundigen zijn in uiteenlopende werkvelden actief. In deze serie passeren al die werkerterreinen de revue.

Aflevering 2:
de arbeidsdeskundige
gerechtelijk deskundige.

Komen partijen in een letselschade- of arbeidsongeschiktheidsverzekeringenzaak er samen niet uit, dan is het aan de rechter om een onafhankelijk oordeel te vellen, soms op basis van de input van een gerechtelijk deskundige. Arbeidsdeskundigen Amber Denekamp en Florine Bolderman volgden de gelijknamige specialisatieopleiding bij de Leiden Law Academy en profiteren daar dagelijks van. 'Je wordt écht een betere professional.'

TEKST | Pieter Matthijssen

Bij benadering wordt zo'n 95% van alle letselschade- of arbeidsongeschiktheidsverzekeringenzaken in der minne geschikt, maar soms gebeurt het dat verzekerde en verzekeraar er samen niet uitkomen en

in de rechtbank hun gelijk proberen te halen. Omdat rechters niet altijd beschikken over de specifiek noodzakelijke vakkennis om een geschil inhoudelijk te beoordelen, doen zij geregeld een beroep op een gerechtelijk deskundige. Gerechtelijk deskundigen verrichten onafhankelijk onderzoek naar feitelijke of technische vraagstukken binnen hun vakgebied ter ondersteuning van de rechtspraak. Zij brengen hun vakinhoudelijke expertise in binnen de juridische procedures, terwijl de rechter verantwoordelijk blijft voor de juridische weging van het eindoordeel. Gerechtelijk deskundigen, bijvoorbeeld arbeidsdeskundigen, beschikken naast hun eigen vakinhoudelijke expertise ook over specifieke kennis van hun rol, verantwoordelijkheden en werkwijze binnen het gerechtelijk proces.

Intussen hebben zo'n 20 arbeidsdeskundigen de specialisatieopleiding Gerechtelijk Deskundige gevolgd, onder wie Amber Denekamp. 'Mijn compagnon was gerechtelijk deskundige, maar ging met pensioen. Omdat we verzoeken bleven krijgen vanuit de rechtbank en ik me wilde bekwamen in het schrijven van heldere, gestructureerde deskundigenberichten die voldoen aan de eisen van de rechtspraak, ben ik de opleiding gaan doen. Taal doet ertoe. Zeker in complexe casussen moet je als niet-advocaat het speelveld kennen waarin je opereert. De opleiding leek me een uitgelezen kans om me hierin verder te bekwamen en ontwikkelen.'

Scherper formuleren

Arbeidsdeskundige Florine Bolderman herkent veel in de woorden van Amber. 'De afgelopen jaren ben ik me gaan specialiseren in het schrijven van hypothetische carrièreonderzoeken buiten rechte. Om mijzelf en daarmee mijn onderzoeken te verbeteren, leek het me helpend om de opleiding te volgen, ook vanuit de gedachte dat er zaken konden volgen die wél onder de rechter zouden komen. Daarnaast vond ik het belangrijk om meer inzicht te verkrijgen in het juridische kader waarbinnen je als arbeidsdeskundige in de letselschadebranche werkt. En ik wilde graag meer leren over hoe je je tot juridische termen en de context van de rechtspleging moet verhouden. Door het toepassen van de juiste procedures, zoals het correct gebruik van hoor en wederhoor, krijg je rapport meer gewicht.'

Procesgang is heilig

Dit is geen overbodige luxe bij rechtszaken waarin advocaten in principe een protocolfout kunnen aangrijpen om een deskundigenbericht van tafel te vegen. Amber: 'Meer nog dan bij reguliere zaken buiten rechte moet je je als gerechtelijk deskundige strikt aan de procesgang houden. Het is bijvoorbeeld not done om tussendoor contact met maar één partij te hebben of af te wijken van de handelingsvolgorde. Doe je dat wél, dan overtreed je de 'Leidraad deskundigen in civiele zaken' en schop je het onderzoek in de war.' Florine vult aan: 'Het is belangrijk om onafhankelijk te opereren en te laten zien dat je vrij staat in het onderzoek. Wat zoveel betekent dat je onbevooroordeeld bent om de opdracht voor de rechtbank uit te voeren. In de meeste zaken gaat het om grote, vaak tegengestelde, financiële, belangen: de advocaat van het slachtoffer strijdt voor een passende schadevergoeding voor het slachtoffer,

Florine Bolderman:
'Ik kan alles nu nog beter duiden.'

Amber Denekamp:
'Door de opleiding begrijp ik de juridische wereld en mijn rol daarin stukken beter.'

terwijl de verzekeraar de schade hoopt te beperken. Dit leidt ertoe dat advocaten je rapport kritisch bevragen. Daar moet je tegen kunnen als je dit werk wilt doen.' Amber, die na de civielrechtelijke ook de strafrechtelijke variant van de opleiding heeft afgerond, merkt dat haar dagelijkse werk als arbeidsdeskundige sindsdien meer inhoud heeft gekregen. 'Het interessante aan het doen van beoordelingen, zeker voor de rechtbank waarbij vaak alles op het spel staat, is dat je inzoomt op één specifiek detail van een betrokkene in een wereld of sector die je helemaal niet kent, zoals de topsport, en daar je arbeidsdeskundige verhaal omheen bouwt. Het maken van zo'n constructie, van 'hoe het geweest had kunnen zijn', met het afwegen van voor- en tegenargumenten, vind ik superinteressant. Door de opleiding begrijp ik de juridische wereld en mijn rol daarin stukken beter. Ik lees makkelijker jurisprudentie, krijg mijn woorden krachtiger op papier. Ik ben er altijd al scherp op geweest dat ik me expliciet uitdruk waar dat onderbouwd kan, maar geen verbanden leg die er niet zijn. In de opleiding heb ik geleerd hier nog zorgvuldiger mee om te gaan.'

Rechtspraak beter duiden

En Florine? 'Aan veel letselschadezaken ligt een onrechtmatige daad ten grondslag. Ik vond het bijvoorbeeld leerzaam om via de uitleg van het achterliggende wetsartikel meer inzicht te krijgen in wanneer een casus wel of niet aan die onrechtmatigheidseis voldoet. De fase waarin de aansprakelijkheid wordt vastgesteld maken wij niet of maar beperkt mee. Hoewel niet direct van toepassing op ons werk, vond ik het wel interessant om de kaders te begrijpen. Ik las al regelmatig jurisprudentie om mijn vak bij te houden, maar kan het nu nog beter duiden. Ik begrijp beter waar de actuele discussies over gaan, hoe de arbeidsdeskundige onderzoeken worden gewaardeerd door de rechter en hoe partijen zich daartoe verhouden. En daar profiteer ik dagelijks van.'

Absolute aanrader

Van alle arbeidsdeskundigen die de specialisatieopleiding Gerechtelijk Deskundige tot nu toe hebben gevolgd, horen Amber en Florine bij de jongere garde. Al doet leeftijd er volgens Florine niet toe. 'Je wordt erkend als deskundige, wat betekent dat je ervaring moet hebben in het vakgebied. Daarnaast is het van belang dat je de juiste analytische eigenschappen hebt, →

DILEMMA: Deeltijdprinses of carrière- tijger?

In de beschreven casus draait het om dilemma's in het maken van onderscheid naar geslacht bij het vaststellen van vermogensschade. Het beschrijft een van de dilemma's die arbeidsdeskundigen tegen kunnen komen tijdens een would-be onderzoek, in dit geval naar een 26-jarige vrouw die letsel oploopt bij een verkeersongeval. De bestuurder wordt aansprakelijk gesteld. De WA-verzekeraar van de bestuurder erkent de aansprakelijkheid en neemt de behandeling van de schade over. Na een periode van revalidatie, re-integreert de vrouw voor 20 uur per week als gezinsbehandelaar in de ggz. Zij geeft aan dat ze, het ongeval weggedacht, verdere carrièrestappen gemaakt zou hebben en uiteindelijk fulltime (36 uur) als GZ-psycholoog zou werken.

Wel of geen onderscheid naar geslacht?

Voor het afwikkelen van de schade is er discussie over de post verlies van arbeidsvermogen. De WA-verzekeraar betwist dat de vrouw fulltime zou blijven werken gedurende haar hele loopbaan. En stelt dat zij, vanwege haar kindwens, rond haar 35e levensjaar minder zou zijn gaan werken om voor kinderen te zorgen. De advocaat van de verzekeraar verwijst naar statistische gegevens: volgens diverse trends is dit inderdaad het geval. In de beschreven casus is het slachtoffer een

vrouw, waarbij de arbeidsomvang (fulltime werken) wordt betwist vanwege het feit dat zij vrouw is. Er wordt van haar gevraagd om meer bewijs aan te leveren in vergelijking tot een man in dezelfde situatie. Andersom zou dezelfde vraag niet aan een man worden gesteld: men gaat er doğaans van uit dat de man niet minder gaat werken vanwege de zorg voor kinderen maar fulltime actief blijft. Dit leidt tot de volgende rechtsvraag: is bij het vaststellen van de omvang van de vermogensschade op grond van een onrechtmatige daad het maken van onderscheid naar geslacht toegestaan?

Onjuiste toepassing dus discriminerende conclusies voorkomen

Het vaststellen van toekomstige vermogensschade is, doordat de toekomst is afgesneden, deels hypothetisch. Om deze hypothetische toekomst (met en zonder ongeval) te duiden maken professionals, indien nodig, gebruik van statistische gegevens. Uit literatuur, jurisprudentie en

oordelen van het College voor de Rechten van de Mens komt naar voren dat het af te raden is om bij het vaststellen van het verlies van arbeidsvermogen gebruik te maken van (statistische) gegevens waarin onderscheid wordt gemaakt naar geslacht. Dit kan leiden tot discriminatie, zoals beschreven in artikel 1 van de Grondwet en de Algemene wet gelijke behandeling (Awgb). Alleen in zeer specifieke gevallen kan men wel gebruik maken van statistische gegevens waarin onderscheid gemaakt wordt naar geslacht. Het is enkel gerechtvaardigd en passend als de persoonlijke omstandigheden daar concreet en direct aanleiding toe geven. Men doet er verstandig aan om in principe uit te gaan van gegevens waarin geen onderscheid naar geslacht is verdisconteerd, om onjuiste toepassing en daarmee discriminerende conclusies te voorkomen.

Florine Bolderman gebruikte deze casus in een juridisch paper voor de opleiding tot gerechtelijk deskundige.

retorisch sterk bent en een goed verhaal kunt vertellen dat gestoeld is op meerdere argumenten. Maar bovenal moet je je als onafhankelijk professional kunnen opstellen en de context begrijpen waarin je werkt.' Amber besluit: 'Het is geen opleiding die je er zomaar even bij doet. Het

kost echt tijd en aandacht. Als je toe bent aan de volgende stap in je vakgebied, complexe rechtbankzaken ziet zitten of gewoon beter wilt leren schrijven, is het een absolute aanrader. Uiteindelijk gaat het er vooral om dat je een betere professional wilt worden.'

‘Als gerechtelijk deskundige mag je niets aan het toeval overlaten’

Yvonne Erkens, universitair hoofddocent bij de afdeling Sociaal recht aan de Universiteit Leiden en kantonrechter, is als cursusleider medeverantwoordelijk voor de inhoud van de specialisatieopleiding Gerechtelijk Deskundige. Daarin speelt het Moot Court, waarin praktijksituaties worden nagespeeld, een belangrijke rol.

De specialisatieopleiding Gerechtelijk Deskundige is in 2004 ontwikkeld voor deskundigen die geregeld door rechtbanken worden ingeschakeld om een deskundigenbericht uit te brengen in het kader van de rechtspleging. ‘Mensen die als onafhankelijke deskundige optreden in een rechterlijke setting, hebben vaak geen juridische achtergrond’, vertelt Yvonne Erkens. ‘Het is belangrijk dat ze inzicht verwerven in de procesgang bij geschillen in rechte. Ook leren ze om tijdens een zitting hun deskundigenbericht in begrijpelijke taal, dus zonder jargon, aan de rechter toe te lichten. We laten deelnemers tijdens een rechtbanktraining, het Moot Court, oefenen hoe ze helder en duidelijk rapporteren over een casus die ze zelf inbrengen. Dat is leuk, maar soms ook confronterend omdat er vragen komen die ze niet hadden verwacht. Daarom is dat naspelen van praktijksituaties zo belangrijk. Als gerechtelijk deskundige mag je niets aan het toeval overlaten’.

Autonomie inleveren

Tijdens de opleiding worden deelnemers ook vertrouwd gemaakt met de beginselen van het procesrecht, het juridische jargon en de denkwereld achter de rechtswetenschap. Yvonne: ‘Gerechtelijk deskundigen moeten zicht bewust zijn van de context waarin ze optreden, dus ook de verschillen tussen civielrecht, strafrecht en bestuursrecht begrijpen. Verder specialiseren cursisten zich in het schrijven van een juridisch paper en het opstellen van hun deskundigenbericht.’

Dat correct ‘schrijven’ is van levensbelang in zaken waar rechters afhankelijk zijn van de motivering van externe deskundigen. Yvonne: ‘Als een rechter vraagt om de hoogte van een schadevergoeding uit te rekenen in relatie tot iemands handicap, dan moet de gerechtelijk deskundige het zo opschrijven dat de rechter zijn of

Yvonne Erkens is kantonrechter en universitair hoofddocent bij de afdeling Sociaal recht aan de Universiteit Leiden

haar autonomie durft in te leveren en volledig op het bedrag vertrouwt.’

Bewezen deskundig

Yvonne, naast cursusleider van de opleiding ook kantonrechter, weet hoe fijn het is om te vertrouwen op de expertise van een gerechtelijk deskundige. ‘Binnen de rechtspraak is op een gegeven moment de behoefte ontstaan aan een systeem waarin rechters kunnen zoeken naar deskundigen op bepaalde thema’s, het Landelijk Register van Gerechtelijke Deskundigen. In het LRGD staan namen van personen die bewezen deskundig zijn bevonden en daar veel tijd in hebben geïnvesteerd. Zelf ben ik me als kantonrechter heel verantwoordelijk voor mijn vonnis. Dat moet goed zijn. Als ik iemand inschakel die mij op onderdelen cruciale informatie geeft, dan wil ik zeker weten dat hij of zij de juiste kwaliteiten heeft, omdat ik niet wil afgaan op iets dat niet klopt. Dat Amber en Florine, als relatieve jonkies, de opleiding hebben gevolgd snap ik dan ook volledig. Deskundig waren ze al, maar ze weten nu ook hoe ze zich als echt onafhankelijk deskundige in een rechterlijke setting moeten gedragen.’

